

Centrum Stosunków Międzynarodowych
Center for International Relations

Raporty i Analizy

7/05

Krystyna Iglicka, Agnieszka Weiner

**WPŁYW ROZSZERZENIA UNII
EUROPEJSKIEJ NA RUCHY MIGRACYJNE
NA TERENIE POLSKI**

Raport powstał we współpracy z Fundacją Konrada Adenauera.

CENTRUM STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH

ul. Emilii Plater 25, 00-688 Warszawa
TEL.: (22) 646 52 67, FAX: (22) 646 52 58
www.csm.org.pl, info@csm.org.pl

Krystyna Iglicka, Agnieszka Weinar

WPLYW ROZSZERZENIA UNII EUROPEJSKIEJ NA RUCHY MIGRACYJNE NA TERENIE POLSKI

Dane

Niniejszy raport stanowi wstępną ocenę sytuacji dotyczącej strumieni migracyjnych do i z Polski po 1 maja 2004 r. Pod uwagę zostały wzięte dane statystyczne obejmujące następujące kategorie:

W części poświęconej mobilności Polaków

- 1. przekroczenia granicy – wyjazdy Polaków*
- 2. emigracja z Polski*

W części poświęconej imigracji do Polski

- 3. przekroczenia granicy – przyjazdy cudzoziemców*
- 4. wnioski o status uchodźcy*
- 5. zezwolenia na zamieszkanie i zezwolenia na osiedlenie się*
- 6. wnioski o nadanie obywatelstwa polskiego*
- 7. małżeństwa mieszane*

Kategorie ilustrują fluktuacje migracyjne w Polsce po zmianie politycznej, jaka nastąpiła 1 maja 2004 r. Szczególną uwagę przywiązujemy do obywateli krajów trzecich próbując oszacować rozmiary imigracji do Polski po wstąpieniu do Unii Europejskiej. Ponieważ kilka ostatnich projektów Programu Migracje CSM koncentrowało się na migracjach zarobkowych Polaków po rozszerzeniu Unii Europejskiej i na wpływie otwarcia rynków pracy przez Wielką Brytanię, Irlandię i Szwecję na dynamikę migracji (patrz szerzej www.csm.org.pl), niniejszy raport nie koncentruje się na migracjach zarobkowych z i do Polski.

Dane, na których opiera się raport, pochodzą z opracowań Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji (a w szczególności ze źródeł Urzędu do Spraw Repatriacji i Cudzoziemców i Instytutu Turystyki), Głównego Urzędu Statystycznego, urzędów wojewódzkich oraz opracowania SOPEMI przygotowanego przez Instytut Studiów Społecznych UW. Należy tu podkreślić, że dane za 2004 rok nie wprowadzają rozróżnienia między obywatelami UE a obywatelami krajów trzecich w pierwszej połowie roku, a w drugiej połowie roku takie rozróżnienie jest rzadko obecne.

1. WYJAZDY Z POLSKI

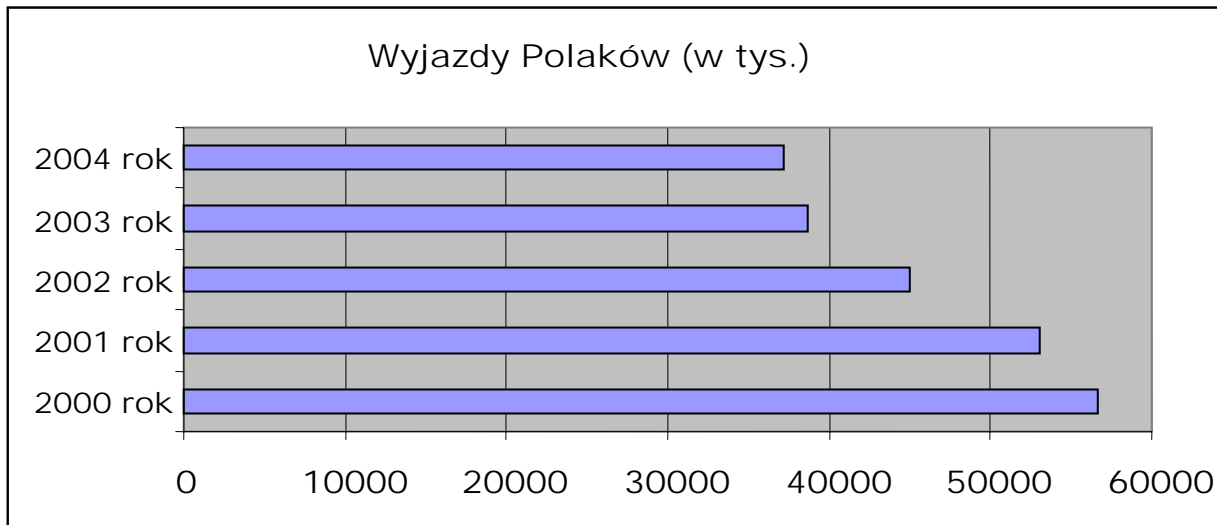
W 2004 roku liczba przekroczeń granicy przez Polaków spadła o niecałe 4,0% w stosunku do 2003 roku, co wpisuje się w stały trend widoczny na przestrzeni ostatnich lat. Jest to jednak tendencja gasnąca.

Nie zaobserwowano gwałtownego wzrostu liczby wyjazdów z Polski po 1 maja 2004 roku. Dopiero pod koniec drugiego półrocza 2004 roku przekroczenia granicy przez Polaków przekroczyły nieznacznie poziom odnotowywany dla analogicznego okresu lat 2003 i 2002.

Całościowy spadek przekroczeń granicy nie rozkładał się równomiernie na zmniejszenie liczby przekroczeń na wszystkich granicach. Na granicy wschodniej odnotowano bowiem wzrost przeszło o 20% (godny zwrócenia uwagi jest niezwykle wzrost na granicy z Litwą – blisko o 40%).

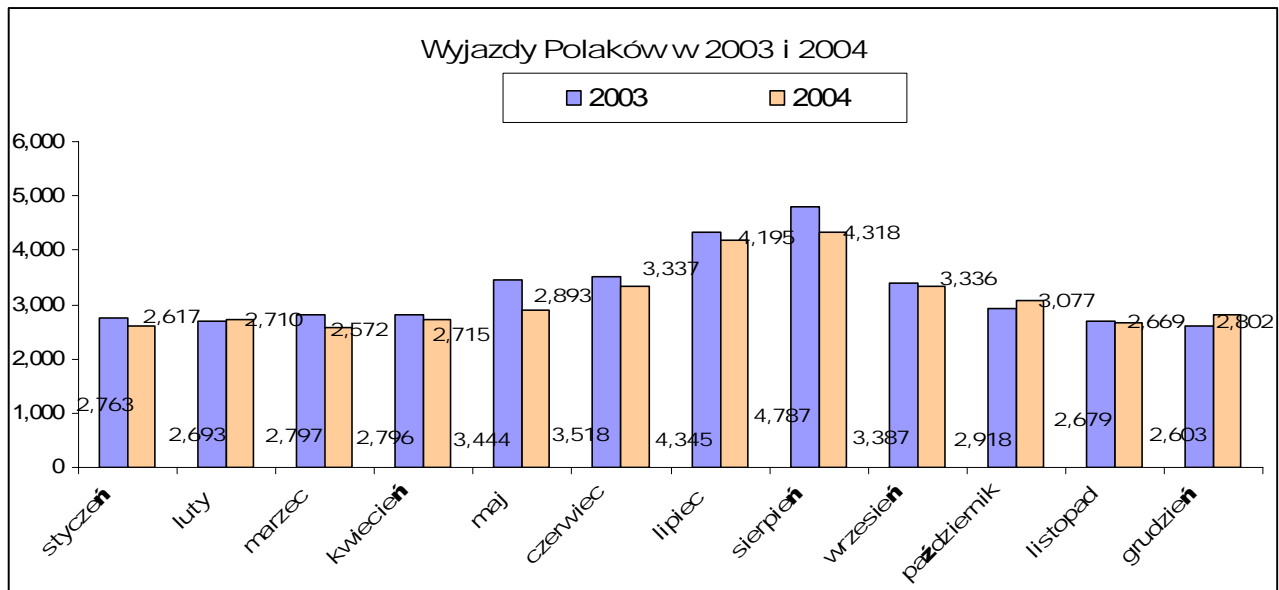
Również w 2004 roku odnotowano blisko 40-procentowy wzrost w porównaniu z rokiem 2003 przekroczeń granicy Polaków drogą powietrzną. Wzrost ten łączyć należy naszym zdaniem z otwarciem rynków pracy przez Wielką Brytanią, Irlandię i Szwecję i uruchomieniem tanich połączeń lotniczych w tych właśnie kierunkach. Po rozszerzeniu Unii Europejskiej Polacy koncentrowali się raczej na kilkumiesięcznych pobytach za granicą niż częstym, wahadłowym przekraczaniu granic. Tendencja ta może również wskazywać na początek krótko- i długookresowych migracji zarobkowych Polaków.

TAB.1.1 Wyjazdy zagraniczne Polaków 2000-2004 (w tys.)

Źródło: Instytut Turystyki – GUS na podstawie danych Straży Granicznej

RYS. 1.2 Porównanie wyjazdów Polaków 2003 i 2004 według miesięcy

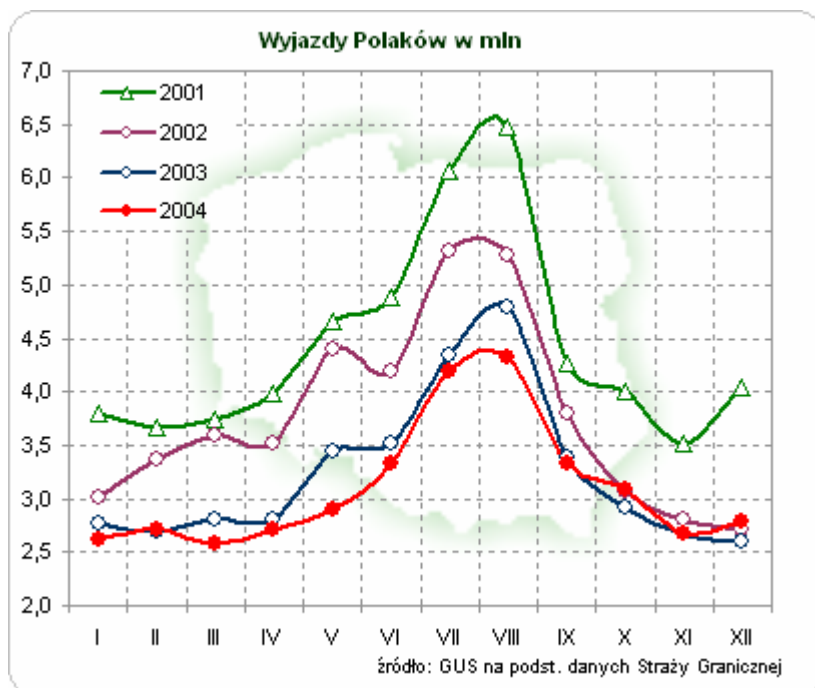
Źródło: Instytut Turystyki – GUS na podstawie danych Straży Granicznej

TAB. 1.1 Wyjazdy zagraniczne Polaków według przejść granicznych w 2004 roku (w tys.)

I-XII 2004	Wyjazdy	Zmiana (w stosunku do 2003)
Ogółem	37225,7	-3,8%
GRANICA WSCHODNIA	3884,7	22,2%
Federacja Rosyjska	1106,4	16,6%
Republika Litewska	388,0	39,0%
Republika Białoruś	282,9	-1,56%
Ukraina	2107,4	26,6%
GRANICA POŁUDNIOWA	17947,4	-12,1%
Republika Słowacka	4688,3	-3,9%
Republika Czeska	13259,1	-14,7%
GRANICA ZACHODNIA	12916,5	2,0%
Granica morska	595,5	-45,5%
Lotniska	1881,6	37,2%

Źródło: Instytut Turystyki – GUS na podstawie danych Straży Granicznej

Rys. 1. 3 Wyjazdy z Polski według miesięcy

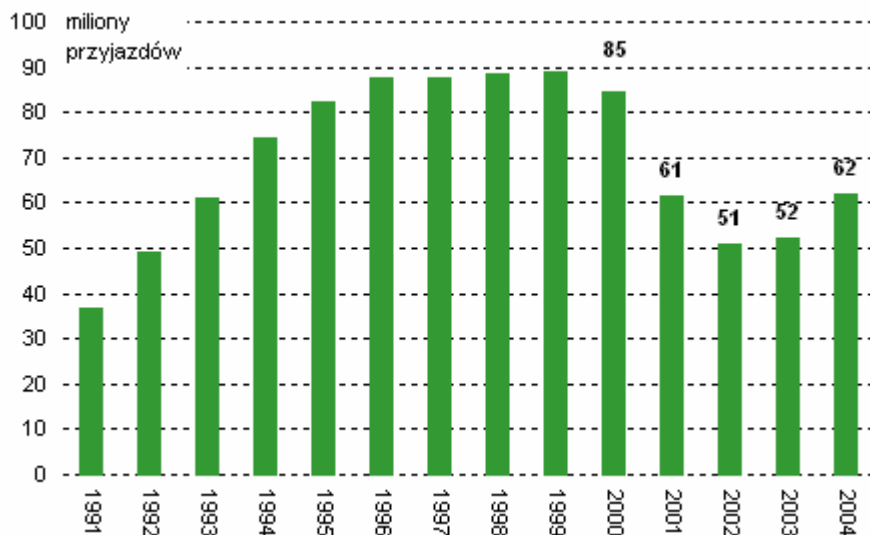

Źródło: Instytut Turystyki – GUS na podstawie danych Straży Granicznej

2. PRZYJAZDY CUDZOZIEMCÓW

W 2004 roku w porównaniu z rokiem poprzednim liczba przekroczeń granicy przez cudzoziemców wzrosła blisko o 19,0% i wyniosła 61 917 800. Rok 2004 jest pierwszym rokiem od roku 2001, w którym odnotowano wzrostową tendencję przekroczeń granicy przez cudzoziemców. Największy wzrost w liczbie przekroczeń granicy przez cudzoziemców odnotowano w drugim półroczu 2004 roku. Zwiększyła się głównie częstotliwość przyjazdów z Niemiec (o 34%). Godny uwagi jest znaczny wzrost ruchu z nowych krajów członkowskich (Słowacja), jednakże w tej grupie dominują jednodniowe wizyty w rejonach przygranicznych. Wzrost liczby przyjazdów z pozostałych (poza Niemcami) krajów 'Piętnastki' był mniejszy (łącznie o 9%), w przypadku tych krajów mamy do czynienia na ogół z przyjazdami turystycznymi, czyli trwającymi dłużej niż jeden dzień.

RYS 2.1 Przyjazdy cudzoziemców do Polski (mln przekroczeń granicy)

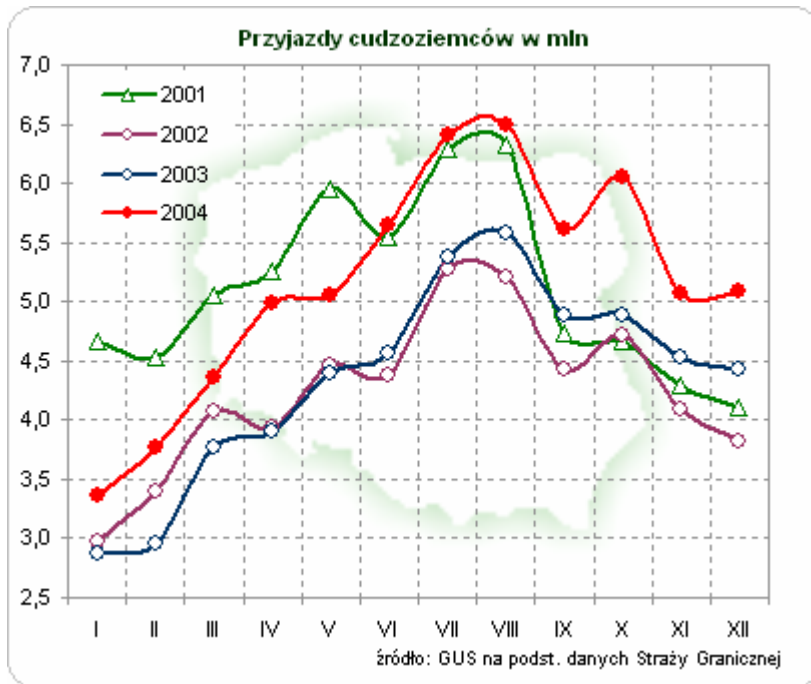
Źródło: Instytut Turystyki – GUS na podstawie danych Straży Granicznej

Tab. 2.1 Przyjazdy cudzoziemców do Polski – zmiana 2004-2003

	2002	2003	2004	Zmiana 2004/2003
Ogółem	50734,6	52129,8	61917,8	18,8%
Niemcy	23654,7	25456,5	34122,1	34%
Rosja, Białoruś, Ukraina	11939,0	10193,9	9466,2	-7,1%
15 UE (bez Niemiec)	1700,3	1681,9	1834,4	9,1%
Nowe kraje UE	12582,1	13898,6	15465,7	11,3%
Reszta Europy	261,7	276,9	297,9	7,6%
Główne kraje zamorskie	311,1	333,8	405,1	21,4%
Pozostałe WNP	108,1	112,1	116,9	4,3%
Reszta świata	177,6	176,0	209,5	19,0%

Źródło: Instytut Turystyki – GUS na podstawie danych Straży Granicznej

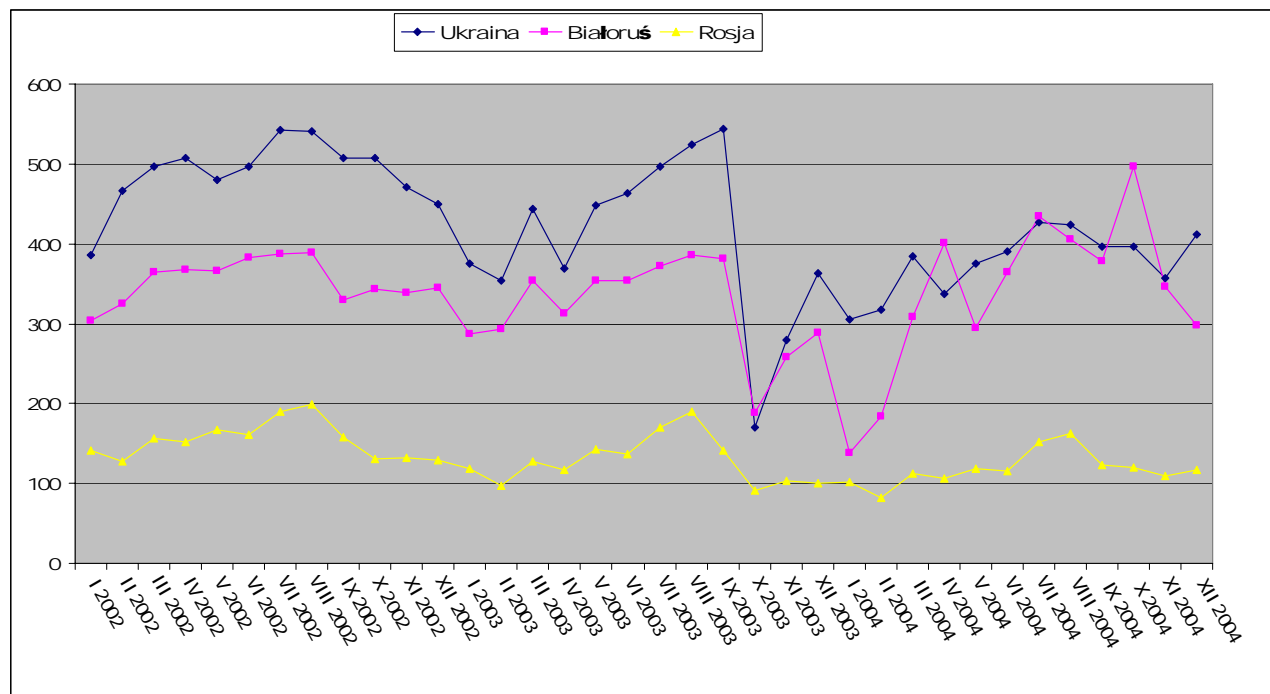
Rys. 2.2 Przyjazdy według miesięcy

Źródło: Instytut Turystyki – GUS na podstawie danych Straży Granicznej

Liczba przyjazdów z Rosji, Ukrainy i Białorusi podlegała pewnym istotnym fluktuacjom w latach 2002-2004. Największy spadek przyjazdów z tych krajów zanotowano w październiku 2003 (Ukraina – o ok. 66%, Białoruś – ok. 53%, Rosja – ok. 25%), co miało bezpośredni związek z wprowadzeniem wiz. W 2004 roku ruch przyjazdowy z Rosji przewyższył stan przyjazdów Rosjan w 2003 roku o 8,0%, jednakże w przypadku Białorusi i Ukrainy obserwowano nadal tendencję spadkową. Należy jednak zauważyć, iż jest to tendencja malejąca. Wizy ograniczyły w pewnym stopniu mobilność poprzez granice, skłaniając, poprzez swą długookresowość, do zaniechania częstych jej przekroczeń. W ciągu 12 miesięcy obowiązywania wiz, tzn. do listopada 2004, liczba przyjazdów zanotowanych na granicach z Rosją, Białorusią i Ukrainą spadła łącznie o 21%.

Rys. 2.3 Ruch przyjazdowy na granicach z Federacją Rosyjską, Białorusią i Ukrainą od stycznia 2002 do grudnia 2004 (w tys.)

Źródło: Instytut Turystyki – GUS na podstawie danych Straży Granicznej

TAB.2.2 Przyjazdy cudzoziemców do Polski według przejść granicznych w 2004 roku (w tys.)

I-XII 2004	Przyjazdy	Zmiana w stos. do 2003
Ogółem	61917,8	18,8%
GRANICA WSCHODNIA	10084,8	-3,8%
Federacja Rosyjska	672,0	8,4%
Republika Litewska	1504,3	13,3%
Republika Białorusi	3765,2	-9,1%
Ukraina	4143,3	-5,7%
GRANICA POŁUDNIOWA	16658,9	11,6%
Republika Słowacka	3531,4	37,3%
Republika Czeska	13127,4	6,3%
GRANICA ZACHODNIA	32874,6	35,9%
Granica morska	760,4	-43,5%
Lotniska	1539,2	30,2%

Źródło: Instytut Turystyki – GUS na podstawie danych Straży Granicznej

3. PRZEKROCZENIA GRANICY PRZEZ POLAKÓW I CUDZOZIEMCÓW

Przekroczenia granicy przez Polaków charakteryzowały się zdecydowanie większą stabilnością niż przekroczenia granicy przez cudzoziemców. Z wyjątkiem krótkiego okresu wzrostu czerwiec-sierpień 2004 oscylowały one wokół poziomu 3,000 mln miesięcznie. Liczba przekroczeń granicy przez cudzoziemców wzrastała zaś dynamicznie w okresie styczeń-sierpień 2004 roku. Saldo mobilności przestrzennej w całym 2004 roku było ujemne; zdecydowanie więcej było przyjazdów cudzoziemców do Polski niż przekroczeń granicy przez Polaków.

Tab. 3.1 Zestawienie wyjazdów Polaków i przyjazdów cudzoziemców w 2004 roku

Miesiąc	2004 Wyjazdy Polaków	2004 Przyjazdy cudzoziemców	Saldo
Styczeń	2616,8	3361,5	744,7
Luty	2710,5	3770,2	1059,7
Marzec	2571,9	4359,7	1787,8
Kwiecień	2715,1	4983,7	2268,6
Maj	2893,4	5058,1	2164,7
Czerwiec	3336,8	5647,0	2310,2
Lipiec	4194,8	6414,0	2219,2
Sierpień	4318,3	6499,3	2181,0
Wrzesień	3335,6	5616,4	2280,8
Październik	3077,4	6052,1	2974,7
Listopad	2668,7	5066,9	2398,2
Grudzień	2786,4	5088,8	2302,4
RAZEM:	37225,7	61917,8	24692,1

Źródło: Dane Instytutu Turystyki – GUS na podstawie Straży Granicznej

4. EMIGRACJA Z POLSKI I IMIGRACJA DO POLSKI

W 2004 r. saldo migracji w Polsce było w dalszym ciągu ujemne, jednakże było to najniższe saldo w okresie 2000-2004. Według danych PESEL, wyemigrowało z Polski 18 877 osób, co stanowi spadek o ponad 9% w stosunku do 2003 r. Jest to jeden z najniższych poziomów emigracji obserwowanych od drugiej połowy lat 1950. Mniejsze liczby emigrantów odnotowano tylko w 1970 roku (14,1 tys), 1973 roku (13,0 tys.), 1974 i 1975 roku (11,8 tys i 9,6 tys.) oraz 1992 roku (18,1 tys.).

W 2004 roku 9 495 zdecydowało się na imigrację do Polski, co stanowi wzrost prawie o 35% w stosunku do 2003 r. Jest to zarazem najwyższy poziom imigracji odnotowany w Polsce od 1959 roku.

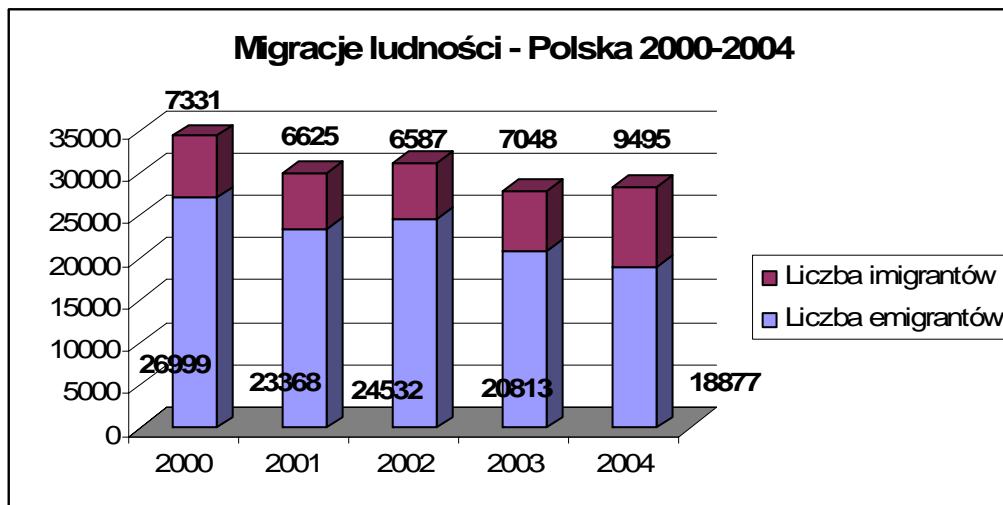
Rozłożenie liczby emigrantów i imigrantów ze względu na płeć było w obu przypadkach niemal identyczne. Mężczyźni bardzo nieznacznie przeważali (emigranci i imigranci stanowili bowiem po około 51% obu populacji).

Tab. 4.1 Migracje międzynarodowe – Polska: 2000-2004

Okres	Liczba emigrantów	Liczba imigrantów	Migracja netto
2000	26,999	7,331	- 19,668
2001	23,368	6,625	-16,743
2002	24,532	6,587	-17,945
2003	20,813	7,048	- 13,765
2004	18,877	9,495	- 9,382

Źródło: GUS na podstawie danych PESEL, oraz za SOPEMI 2004

Rys. 4.1 Migracje międzynarodowe – Polska: 2000-2004

Źródło: GUS

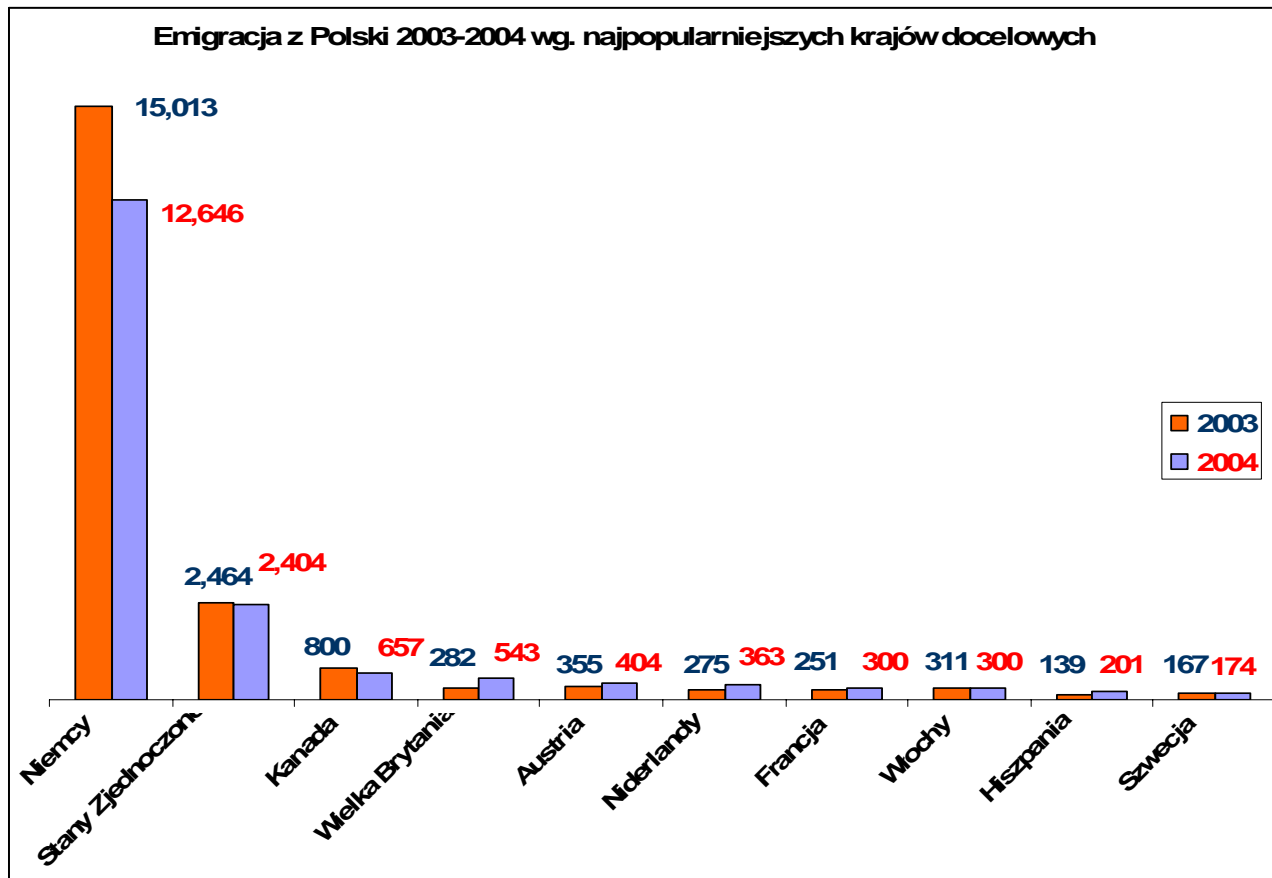
W 2003 r. emigracja z Polski skierowana była głównie do Republiki Federalnej Niemiec (spadek o 15,7% w stosunku do 2002 r.), na drugim miejscu uplasowały się Stany Zjednoczone (spadek o 7,9% w stosunku do 2002 r.) i Kanada (spadek o 21,3%). Jak w latach poprzednich, te trzy kraje przyjęły 87,8% emigracji z Polski w 2003 r. Jedyny wzrost emigracji zanotowano w 2003 r. do Włoch (o 3%), Wielkiej Brytanii (11%), Belgii (16%) i Czech (21,1%). W 2004 roku nie zanotowano dramatycznych zmian, emigranci wyjeżdżali najczęściej do Niemiec (spadek o 15,8%

w stosunku do 2003 r.), Stanów Zjednoczonych (spadek o 11% w stosunku do 2003r) i do Kanady (spadek o 17,8 % w stosunku do 2003 r.). Tak więc w 2004 roku spadek wyjazdów odnotowano dla typowych krajów emigracji Polaków. Należy jednak zwrócić uwagę na niewielki wzrost liczby emigrantów z Polski w 2004 roku w większości krajów starej Unii.

Tab. 4.2 Emigracja z Polski w 2004 według kraju docelowego – 10 najpopularniejszych państw

KRAJ DOCELOWY	LICZBA EMIGRANTÓW	MĘŻCZYŻNI	KOBIETY
Niemcy	12646	6501	6145
Stany Zjednoczone	2404	1255	1149
Kanada	657	344	313
Wielka Brytania	543	346	197
Austria	404	189	215
Niderlandy	363	184	179
Francja	300	145	155
Włochy	300	108	192
Hiszpania	201	113	88
Szwecja	174	82	92

Rys. 4.2 Emigracja z Polski według najpopularniejszego kraju docelowego, zmiana 2004-2003

Źródło: GUS

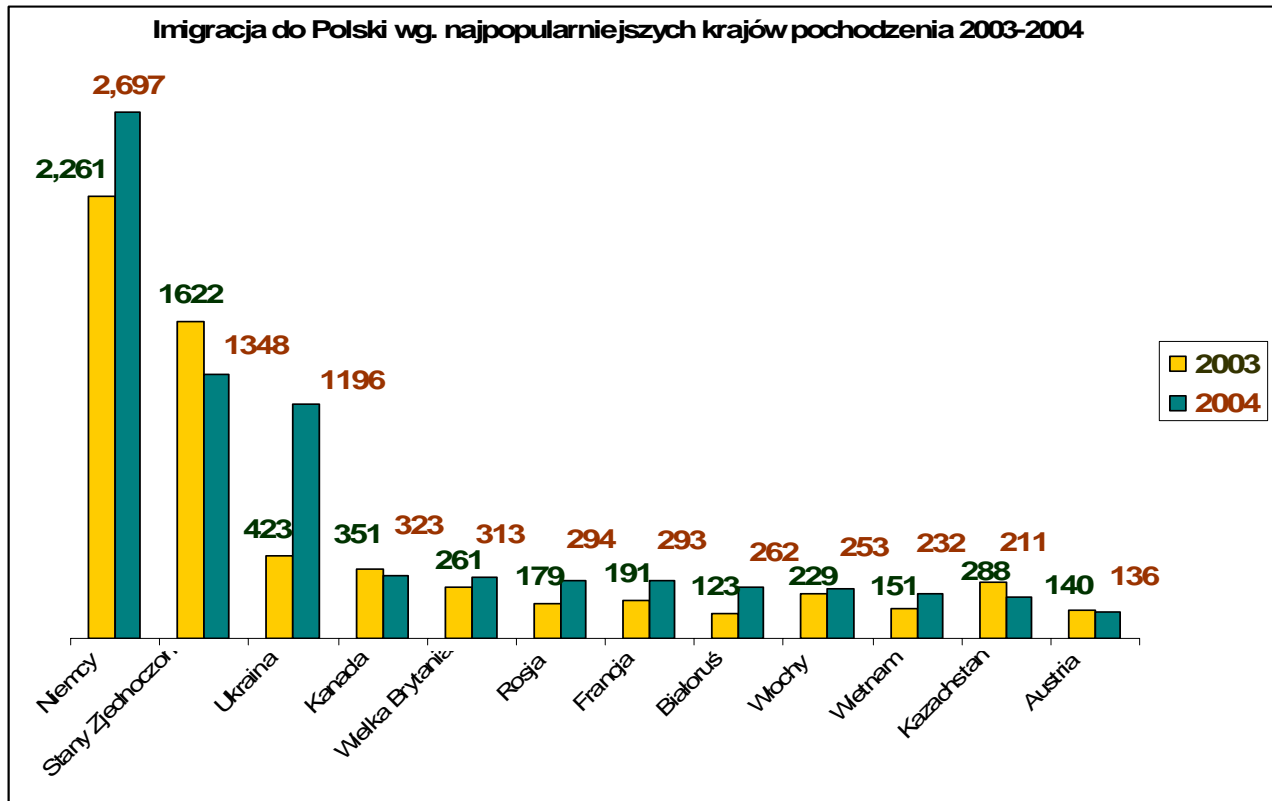
W 2003 r. imigrację do Polski podejmowali głównie obywatele Unii Europejskiej (przede wszystkim Niemcy), Stanów Zjednoczonych, Kanady oraz państw byłego Związku Radzieckiego. W większości przypadków imigracja z UE spadła, z wyjątkiem Wielkiej Brytanii (wzrost o 25%). Najwidoczniej wzrosła imigracja zza wschodniej granicy – zanotowano wzrost imigracji z Ukrainy o 21%, Federacji Rosyjskiej o 108%, z Armenii o 38% i Kazachstanu o 30%. Tylko w przypadku Białorusi odnotowano spadek o 5%. Imigracja z Wietnamu wzrosła o 22%. W 2004 r. imigranci przybywali głównie z Niemiec (wzrost o 19,3% w stosunku do 2003 r.) oraz Stanów Zjednoczonych (wzrost o 10,8% w stosunku do 2003 r.), największy wzrost nastąpił w imigracji z Ukrainy (wzrost o ponad 182% w stosunku do 2003 r.).

Tab. 4.3 Imigracja do Polski w 2004 r według kraju pochodzenia – 10 najpopularniejszych państw

KRAJ POCHODZENIA	LICZBA IMIGRANTÓW	MEŻCZYŻNI	KOBIETY
Niemcy	2697	1550	1147
Stany Zjednoczone	1348	730	618
Ukraina	1196	310	886
Kanada	323	175	148
Wielka Brytania	313	153	160
Rosja	294	83	211
Francja	293	152	141
Białoruś	262	71	191
Włochy	253	128	125
Wietnam	232	152	80

Źródło: GUS

Rys. 4.3 Imigracja do Polski wg kraju najpopularniejszego kraju pochodzenia, zmiana 2003-2004

Źródło: GUS

Mimo najwyższego od blisko 50 lat poziomu imigracji jedynie trzy województwa w Polsce charakteryzowały się dodatnim saldem migracji. Na pierwszym miejscu zdecydowanie uplasowało się województwo mazowieckie, następnie zaś lubelskie i świętokrzyskie. W województwie wielkopolskim odnotowano zerowe saldo, pozostałe zaś 11 województw charakteryzowało się ujemnym bilansem. Najtrudniejsza sytuacja widoczna była dla województw: opolskiego i śląskiego.

Tab. 4.4 Imigracja i emigracja w Polsce w 2004 r. według województw

WOJEWÓDZTWO	IMIGRACJA	EMIGRACJA
dolnośląskie	903	1419
kujawsko-pomorskie	222	479
lubelskie	273	182
lubuskie	403	426
łódzkie	272	301
małopolskie	1221	1272
mazowieckie	1141	309
opolskie	853	3829
podkarpackie	706	791

podlaskie	346	493
pomorskie	675	1075
śląskie	1204	6213
świętokrzyskie	176	144
warmińsko-mazurskie	373	915
wielkopolskie	392	392
zachodnio-pomorskie	335	673

Źródło: GUS

5. UCHODŹCY

Status uchodźcy nadaje się na podstawie Ustawy o Udzielaniu Cudzoziemcom Ochrony na Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z 13 czerwca 2003 r. Ustawa nie zawiera definicji uchodźcy, ale stosuje założenia Konwencji Genewskiej z 1951 roku i Protokołu Nowojorskiego. Status uchodźcy może być nadany przez władze polskie, jeśli wnioskodawca nie uzyskał statusu uchodźcy w innym bezpiecznym kraju. Ubiegający się o status uchodźcy składają wniosek osobiście, na granicy RP. Od tej zasady przewidziane są dwa wyjątki: jeśli cudzoziemiec uważał, że jego życie byłoby zagrożone w momencie złożenia wniosku na granicy, oraz jeżeli cudzoziemiec legalnie przebywający na terenie RP dowiadyuje się o zaistniałym w jego kraju pochodzenia niebezpieczeństwie kwalifikującym go do ubiegania się o status uchodźcy. W obu przypadkach, wnioski powinny być złożone w ciągu 14 dni od momentu przekroczenia granicy (w pierwszym przypadku) lub od momentu powiadomienia o sytuacji (w drugim przypadku).

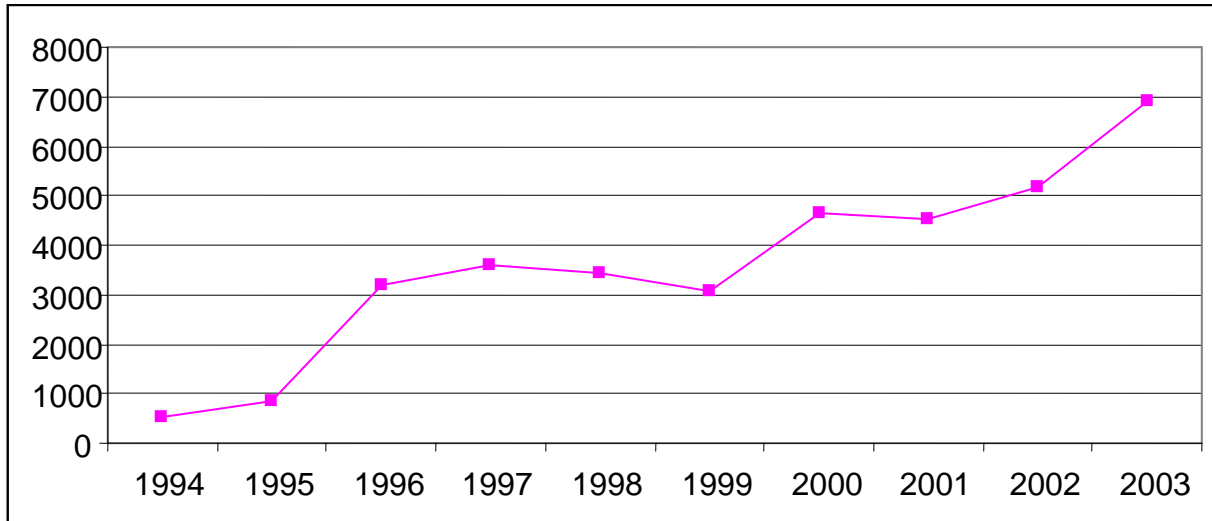
Ważnym środkiem prawnym wprowadzonym przez ustawy jest tzw. pobyt tolerowany. Jest to krok w kierunku rozwiązania problemu wnioskodawców, głównie narodowości czeczeńskiej, którzy nie uzyskali statusu uchodźcy, a którzy na podstawie zasady non-refoulement nie mogą być deportowani do kraju pochodzenia. Przed wprowadzeniem tego instrumentu prawnego byli oni potencjalnymi imigrantami o nieuregulowanym statusie w Polsce, lub nielegalnymi imigrantami w innych krajach UE. Status pobytu tolerowanego daje cudzoziemcom prawo do pracy (bez potrzeby otrzymania zezwolenia na pracę) oraz prawo do opieki społecznej, opieki zdrowotnej i szkolnictwa.

Innym ważnym elementem polskiej polityki azylowej było przyjęcie 1 września 2003 r. Rozporządzenia Rady Europejskiej (EC) No 343/2003 z dnia 18 lutego 2003, ustanawiającego kryteria i mechanizmy określające Państwo Członkowskie odpowiedzialne za rozpatrzenie wniosku o nadanie statusu uchodźcy złożonym w jednym z Państw Członkowskich przez obywatela kraju trzeciego, nazywanego w skrócie "Dublin II", które zastąpiło Konwencję z Dublina z dnia 15 czerwca 1990. Taka zmiana była konieczna, gdyż pierwotna Konwencja nie miała dużego wpływu na procedury uchodźcze w państwach członkowskich. Nowe rozporządzenie jest prawem wspólnotowym. Jego głównym celem jest dostarczenie podstaw prawnych dla decydowania, który z krajów w "Obszarze Dublińskim" jest odpowiedzialny za przeprowadzenie procedury uchodźczej w danym przypadku. "Obszar Dubliński" albo "Obszar Dubliński II" obejmuje Austrię, Belgię, Cypr, Czechy, Estonię, Finlandię, Francję, Niemcy, Grecję, Węgry, Islandię, Irlandię, Włochy, Łotwę, Litwę, Luksemburg, Malte, Holandię, Norwegię, Polskę, Portugalię, Hiszpanię, Wielką Brytanię, Słowację, Słowenię i Szwecję. Dania nie uczestniczy w systemie Dublin II. Norwegia i Islandia są jego członkami, mimo że nie należą do UE. Dublin II to proces skomplikowany – wprowadzone kryteria są zawarte w 29 artykułach. Dublin II wprowadził także powszechność użycia bazy EURODAC, aby ułatwić rozpoznanie osób nadużywających procedur uchodźczych.

5.1 Liczba wniosków

Dane prezentowane poniżej dotyczą wnioskodawców oraz członków ich rodzin wpisanych w aplikacje. Liczba wniosków stale wzrasta od 10 lat, z wyjątkiem spadku w 1999 roku, który jednakże został niejako nadrobiony przez wzrost w 2000 roku (po rozpoczęciu kolejnej wojny w Czeczenii). Liczba wniosków wzrosła prawie o 50% w 2003 roku, co mogło być spowodowane oczekiwanym wstąpieniem Polski do UE oraz wprowadzeniem Dublin II.

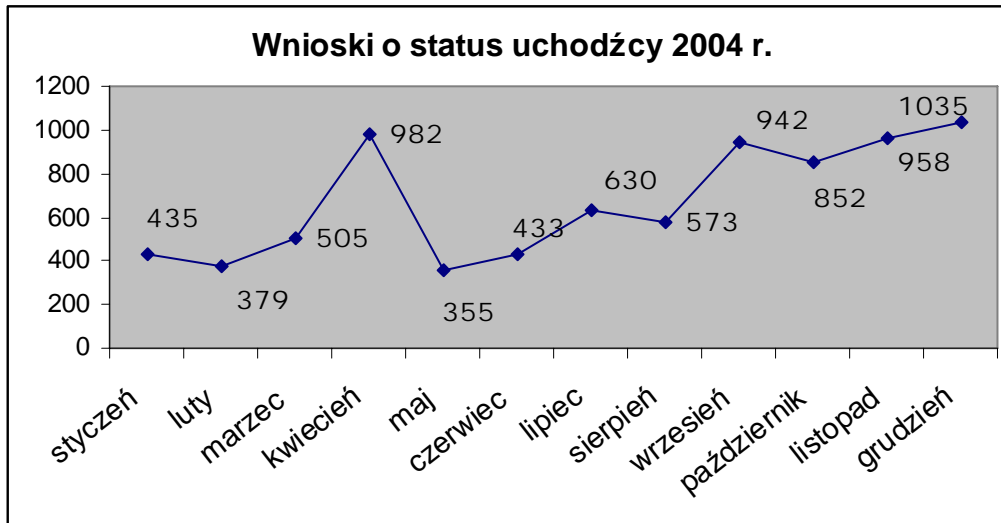
Rys. 5.1 Liczba wniosków o status uchodźcy w latach 1994-2003

Źródło: URiC

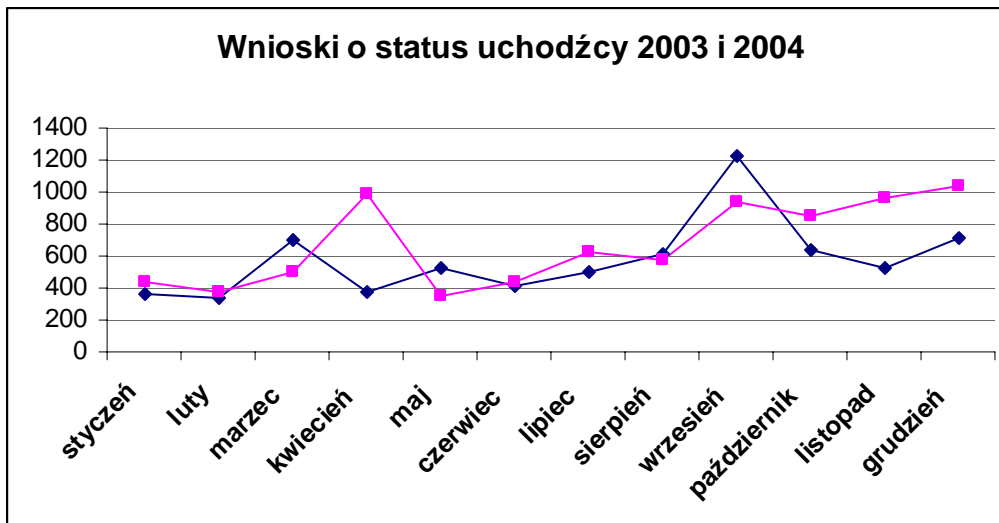
Liczba wniosków złożonych w 2004 roku była o 16% większa niż w 2003 roku. W 2003 roku najwięcej wniosków złożono we wrześniu, od razu po wejściu w życie Dublin II, kiedy procedury wskazujące na kraj odpowiedzialny stały się jaśniejsze i mniej kontrowersyjne. W następnych miesiącach liczba ta spadła znacząco. Ważną obserwacją dotyczącą danych za 2004 rok jest nagły wzrost liczby wniosków w kwietniu 2004, tuż przed wstąpieniem Polski do UE, a następnie jej znaczący spadek w maju 2004. Następnie notujemy wyraźny wzrost liczby wniosków, szczególnie z Rosji, po wrześniu 2004, co można łączyć z konsekwencjami akcji terrorystycznych przypisywanych bojownikom czeczeńskim. Polski kryzys uchodźczy nastąpił po ataku w Biesłanie, kiedy to setki cywili opuściły Czeczenię w obawie przed reperkusjami. Polska jest jednym z niewielu krajów udzielających azylu Czeczenom, a w obliczu prawnego wymogu przebywania w ośrodku w trakcie procedury uchodźczej możliwości logistyczne polskiej administracji wyczerpały się w ciągu kilku tygodni.

Rys. 5.2 Wnioski o status uchodźcy w 2004 r. według miesięcy

Źródło: URiC

Rys. 5.3 Porównanie 2003 i 2004

Źródło: URiC

Jak w 2003 r, w 2004 roku najczęściej o status uchodźcy w RP ubiegali się obywatele Rosji narodowości czeczeńskiej (7180 na 8079, co stanowi 88,87% wszystkich wniosków). Drugie miejsce zajęli obywatele Pakistanu (zaledwie 2,61%), trzecie – Indii (1,85%).

Tab. 5.1 Wnioski o status uchodźcy – główne obywatelstwa 2004 r.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ogółem
Rosja	268	320	389	923	308	371	546	512	886	792	896	969	7180
Pakistan	52	1	34	8	14	24	28	7	2	8	23	10	211
Indie	56	16	37	7	0	5	4	7	3	3	5	7	150
Ukraina	6	3	3	2	0	4	12	11	11	7	4	9	72
Afganistan	0	7	4	3	7	8	1	8	2	4	5	0	49

Źródło: URiC

Tab. 5.2 Liczba osób, które w latach 2002-2004 złożyły wniosek o nadanie statusu uchodźcy w RP (najliczniej reprezentowane obywatelstwa)

OBYWATELSTWO	2002	2003		2004		Razem
	osoby	osoby	zmiana w %	osoby	zmiana w %	osoby
Ogółem, wszystkie obywatelstwa	5170	6906	+ 33.6	8079	+ 17.0	20155
w tym najliczniejsze:						
ROSJA	3054	5568	+ 82.3	7183	+ 29.0	15805
AFGANISTAN	598	247	-58.7	57	-76.9	902
INDIE	200	236	18.0	151	-36.0	587
PAKISTAN	55	154	+ 180.0	210	+ 36.4	419
ARMENIA	224	104	-53.6	18	-82.7	346

Źródło: URiC

5.2 Decyzje dotyczące uchodźców

W 2004 roku wydano 315 decyzji pozytywnych, a zatem więcej niż w 2003 roku, kiedy to zapadły 243 decyzje pozytywne, w tym 24 decyzje o pobycie tolerowanym (listopad i grudzień 2003, po wejściu ustawy w życie). W 2004 r. decyzje pozytywne stanowiły 3,89% wszystkich decyzji, a zatem odsetek ten nie odbiegał od poziomu z roku 2003, gdzie decyzje pozytywne stanowiły 3% wszystkich wniosków.

5.3 Decyzje dotyczące pobytu tolerowanego

Na mocy Ustawy o ochronie cudzoziemców na terenie Rzeczypospolitej Polskiej z 13 czerwca 2003 (Dz.U. Nr 128 poz.1176), cudzoziemcom, którym odmówiono statusu uchodźcy, którym grozi wydalenie, i którzy nie otrzymali zezwolenia na zamieszkanie, można przyznać pobyt tolerowany. Cudzoziemcowi udziela się zgody na pobyt tolerowany na terytorium RP, jeżeli:

1. wydalenie cudzoziemca, mogłoby nastąpić jedynie do kraju, w którym zagrożone byłoby jego prawo do życia, wolności i bezpieczeństwa osobistego, w którym mógłby zostać poddany torturom albo nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu lub być zmuszony do pracy lub pozbawiony prawa do rzetelnego procesu sądowego albo być ukarany bez podstawy prawnej w rozumieniu Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej

w Rzymie dn. 4 .11.1950 r. (Europejska Konwencja Praw Człowieka i Podstawowych Wolności);

2. wydalenie cudzoziemca jest niewykonalne z przyczyn niezależnych od organu wykonującego decyzję o wydaleniu lub od cudzoziemca;

3. wydanie cudzoziemca państwu obcemu jest niedopuszczalne na podstawie orzeczenia sądu polskiego o niedopuszczalności wydania cudzoziemca albo na podstawie rozstrzygnięcia Ministra Sprawiedliwości o odmowie wydania cudzoziemca (odmowa ekstradycji – odmowa wydania cudzoziemca przebywającego na terytorium RP, którego wydania zażądało państwo obce, ze względu na toczące się postępowanie karne);

4. wydalenie cudzoziemca miałoby nastąpić z innych przyczyn niż zagrożenie dla obronności lub bezpieczeństwa państwa albo bezpieczeństwa i porządku publicznego, a cudzoziemiec jest małżonkiem obywatela polskiego lub cudzoziemca posiadającego zezwolenie na osiedlenie się.

Tab. 5.3 Przyznany pobyt tolerowany

TYP SPRAWY	2003	2004	Razem
status uchodźcy	24	846	870
wydalenie	21	210	231
zezwolenie na zamieszkanie	27	41	68
OGÓLEM:	72	1097	1169

Źródło: URiC

W 2003 roku wydano łącznie 72 zezwolenia na pobyt tolerowany. Należy tu zauważyć, że pobyt ten przyznawano jedynie w okresie od 1 września 2003 do 31 grudnia 2003.

W 2004 roku wydano już 1169 decyzje o przyznaniu pobytu tolerowanego, w tym 870 dotyczyło osób, które nie uzyskały statusu uchodźcy. Wśród nich przeważali obywatele Rosji narodowości czeczeńskiej (740 osób). Inne obywatelstwa nie były już tak liczne: obywatele Afganistanu – 23 decyzje, obywatele Iraku – 12 decyzji; obywatele Ukrainy i Turcji – po 10 decyzji. Pośród osób zagrożonych wydaleniem, na 231 decyzji, 59 dotyczyło obywateli Wietnamu, 30 – obywateli Armenii, 26 – obywateli Ukrainy, a 10 – obywateli Białorusi. Spośród osób, którym odmówiono zezwolenia na zamieszkanie (68 osób), najczęściej pobyt tolerowany otrzymywali obywatele Rosji (15 osób), Armenii (10 osób), Nigerii (4 osoby).

6. LEGALIZACJA POBYTU

Zezwolenie na zamieszkanie na czas określony oraz zezwolenie na osiedlenie się odzwierciedlają dwa etapy legalizacji pobytu cudzoziemca w Polsce. Jest ono udzielane cudzoziemcowi, który udowodni, że istnieją ważne powody, dla których powinien pozostać na terenie RP przez ponad 6 miesięcy. Dotyczy to zazwyczaj pracowników migrujących i ich rodzin, cudzoziemskich małżonków obywateli polskich lub cudzoziemców z kartą stałego pobytu, studentów i uchodźców.

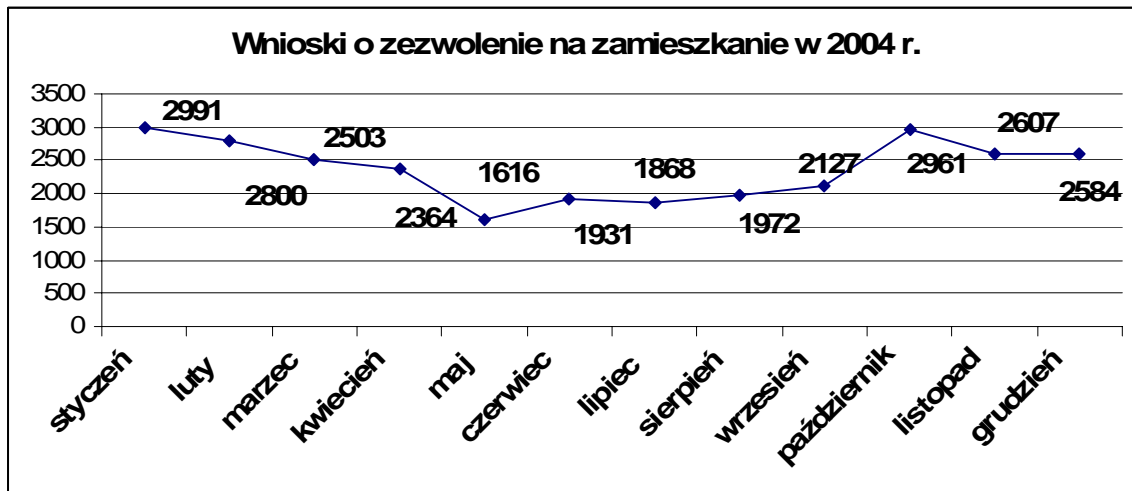
Zezwolenia na osiedlenie się udziela się tym cudzoziemcom, którzy chcą osiedlić się w Polsce na dłuższy czas. Obecnie wniosek o zezwolenie na osiedlenie się można złożyć jedynie po 5 latach zamieszkiwania na terenie RP na podstawie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony.

Zezwolenie na osiedlenie się to też jedyna kategoria pozwalająca na zarejestrowanie cudzoziemca jako imigranta.

Zezwolenie na zamieszkanie

W 2004 r. liczba wniosków o zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony wyniosła 28 324. Według danych URiC, w 2003 roku tych było więcej – 31 744, a zatem nastąpił spadek o 10%. Jak w latach ubiegłych, najczęściej wniosków złożyli obywatele byłego ZSRR (2004 – 55%, 2003 – 46%, 2002 – 46%, 2001 – 44%). Wydano 25 649 zezwoleń, czyli wydano decyzję pozytywną w 90% przypadków.

Rys. 6.1 Wnioski na zamieszkanie na czas oznaczony w 2004 r.

Źródło: URiC

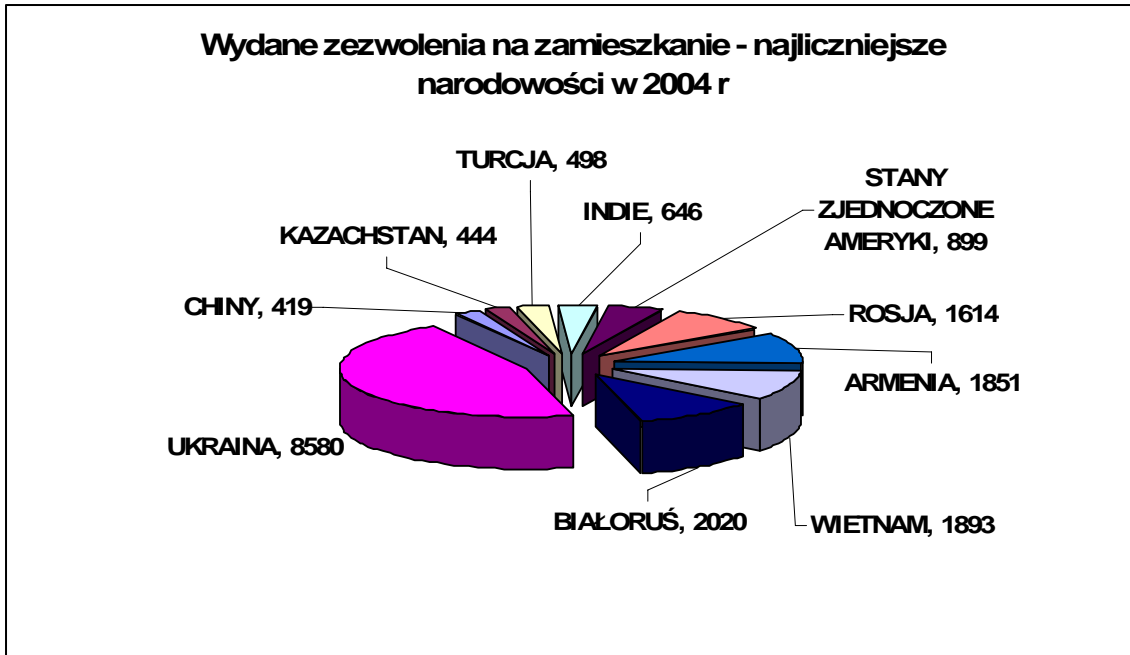
Tab. 6.2 Wnioski o zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony i liczba wydanych zezwoleń w 2004 r.

miesiąc	liczba wniosków	liczba wydanych zezwoleń
styczeń	2991	3156
luty	2800	2312
marzec	2503	3291
kwiecień	2364	2331
maj	1616	1338
czerwiec	1931	1722
lipiec	1868	1915
sierpień	1972	1746
wrzesień	2127	1601
październik	2961	1583
listopad	2607	2010
grudzień	2584	2644
Razem	28324	25649

Źródło: URiC

Najwięcej zezwoleń wydano obywatelom Ukrainy (33%), Białorusi (7,5%), Wietnamu (7%), Armenii (7%) i Rosji (6%).

Rys. 6.2 Najliczniej reprezentowane obywatelstwa wśród osób, które otrzymały zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony w 2004 r.

Źródło: URiC

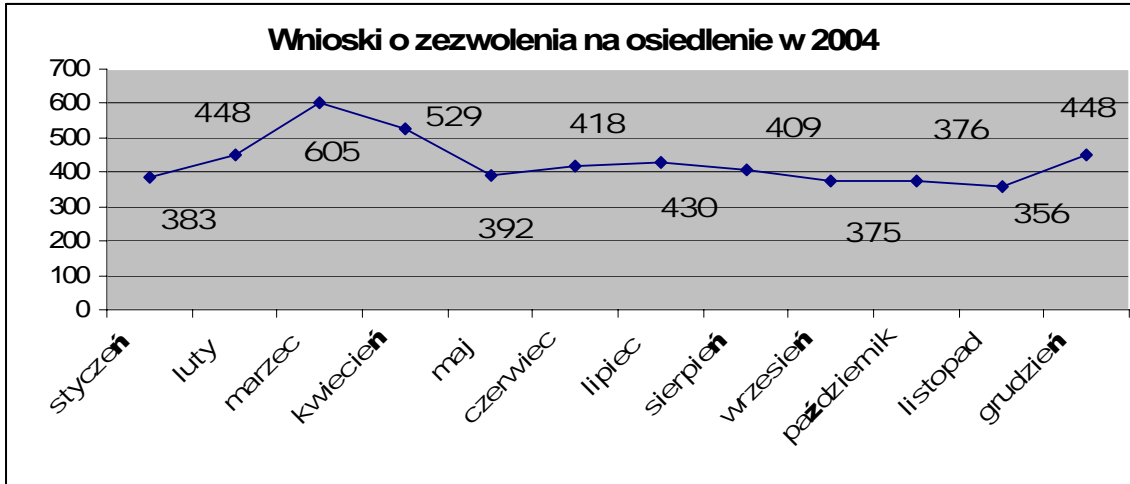
Zezwolenie na osiedlenie się

W 2003 r. złożono 3010 wniosków o wydanie zezwolenia na osiedlenie się. Wydano 2248 zezwoleń (74%). W 2004 r. złożono o 70 % więcej wniosków – 5169. Zezwolenia wydano w 4448 przypadkach.

Tab. 6.3 Liczba wniosków i zezwoleń na osiedlenie się w 2004 r.

miesiąc	liczba wniosków	liczba wydanych zezwoleń
styczeń	383	526
luty	448	381
marzec	605	425
kwiecień	529	483
maj	392	281
czerwiec	418	367
lipiec	430	386
sierpień	409	360
wrzesień	375	351
październik	376	275
listopad	356	277
grudzień	448	336
Razem	5169	4448

Źródło: URiC

Rys.6.3 Liczba wniosków o zezwolenia na osiedlenie się w 2004

Źródło: URiC

Tab. 6.4 Zestawienie miesięczne złożonych wniosków o zezwolenie na osiedlenie się oraz wydanych zezwoleń w 2004 r.

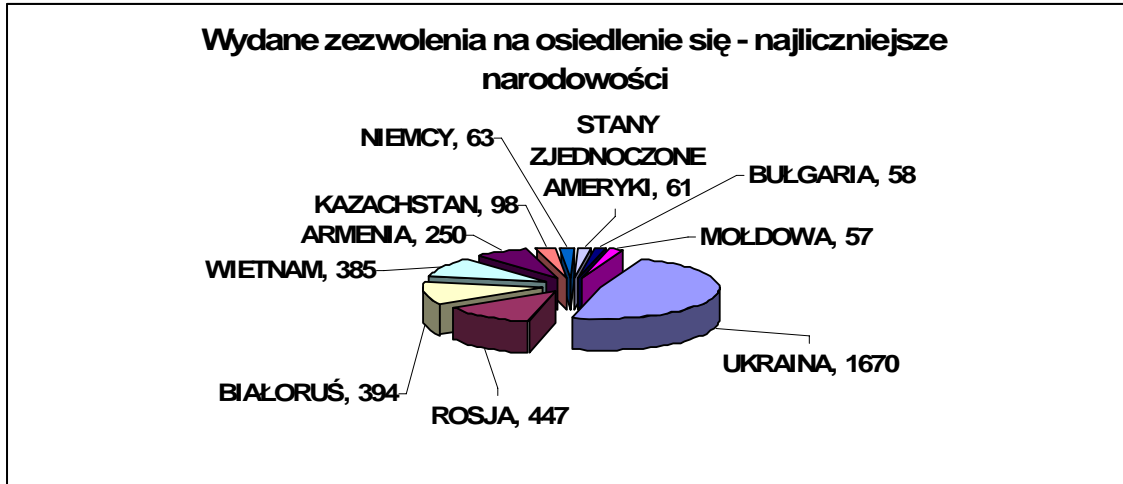
miesiąc	liczba wniosków	liczba wydanych zezwoleń
styczeń	383	526
luty	448	381
marzec	605	425
kwiecień	529	483
maj	392	281
czerwiec	418	367
lipiec	430	386
sierpień	409	360
wrzesień	375	351
październik	376	275
listopad	356	277
grudzień	448	336
Razem	5169	4448

Źródło: URiC

W 2003 r. wnioski o zezwolenie na osiedlenie się składali głównie Ukraińcy (29.2%), Wietnamczycy (10.6%), obywatele Rosji (9%), Ormianie (8.2%), Białorusini (6.9%) i Niemcy (2.2%). W 2004 roku, wschodni sąsiedzi Polski w dalszym ciągu przeważali, jednakże odnotowano niewielkie zmiany. W 2004 Ukraińcy złożyli 34% wniosków, obywatele Rosji – 8.7%, Białorusini – 8.6%, Wietnamczycy – 8.6%, Ormianie – 4.3%.

Zezwolenia wydano najliczniej obywatelom Ukrainy (37%), Rosji (10%), Białorusi (8.9%), Wietnamu (8.8%) i Armenii (5%). Wzrost liczby wniosków, jak i wydanych zezwoleń, wynikał ze wzrostu liczby cudzoziemców mogących aplikować.

Rys. 6.4 Wydane zezwolenia na osiedlenie się w 2004 r. – najliczniejsze narodowości

Źródło: URiC

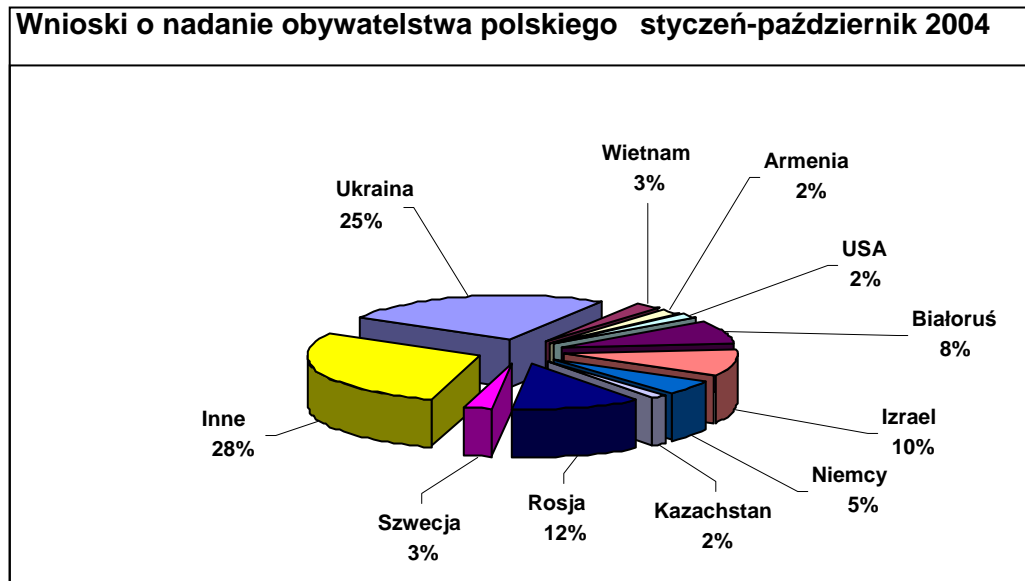
Jeżeli chodzi o wydane zezwolenia według podziału administracyjnego kraju, to były one przydzielane proporcjonalnie do liczby wniosków w danym regionie. I tak, Wojewoda Mazowiecki wydał najwięcej, bo 10 507 (94.5%) zezwoleń na zamieszkanie i 485 (75.5%) zezwoleń na osiedlenie się. Drugim województwem co do ilości wydanych zezwoleń było województwo dolnośląskie z 2352 (95.2%) zezwoleniami na zamieszkanie i 152 (76%) zezwoleniami na osiedlenie.

7. WNIOSKI O PRYZNANIE OBYWATELSTWA POLSKIEGO

Według art. 8.1 Ustawy o obywatelstwie z 1962 roku, cudzoziemiec może otrzymać polskie obywatelstwo, jeżeli przebywał na terytorium RP przez co najmniej 5 lat na podstawie zezwolenia na osiedlenie się. Jednakże art. 8.2 ustanawia wyjątek od tej zasady stanowiąc, że w szczególnie uzasadnionych wypadkach, nie wymienionych w Ustawie, cudzoziemiec może otrzymać obywatelstwo polskie nawet jeśli zasada pięcioletniej rezydencji nie została spełniona. Dotyczy to cudzoziemców mieszkających w Polsce przez krócej niż 5 lat, ale także cudzoziemców, którzy nie mieszkają w Polsce. W tych wypadkach indywidualne sprawy są rozpatrywane przez Prezydenta RP. Dodatkową opinię dostarcza Prezes URiC. Jeśli polskie obywatelstwo zostanie przyznane, obejmuje także dzieci wnioskujących. Jeżeli dziecko ma powyżej 16 lat, musi zdecydować co do swojego obywatelstwa.

W okresie od 1 stycznia 2004 do 31 października 2004 liczba wniosków o przyznanie obywatelstwa polskiego wyniosła 5106.

Rys.7.1 Wnioski o nadanie obywatelstwa polskiego w 2004 roku – najliczniejsze narodowości

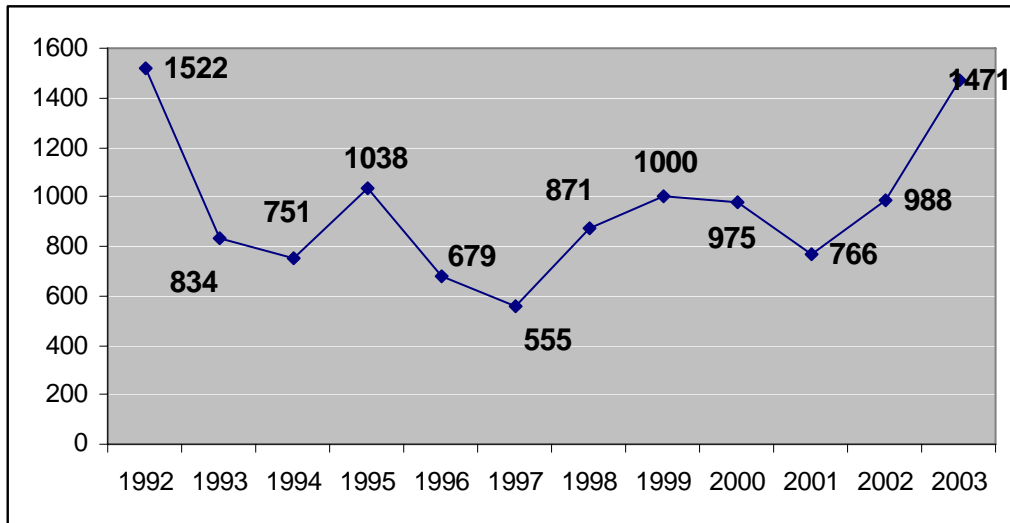
Źródło: URiC

Tab. 7.1 Wnioski o nadanie obywatelstwa polskiego – 2004

Obywatelstwo	Liczba wniosków
Ukraina	1305
Wietnam	132
Armenia	98
USA	90
Białoruś	417
Izrael	493
Niemcy	254
Kazachstan	94
Rosja	617
Szwecja	136

Źródło: URiC

W ciągu ostatnich 11 lat liczba obywatelstw nadanych w związku z art. 8 Ustawy ulegała wielu fluktuacjom.

Rys. 7.2 Statystyka nadanie obywatelstwa – 1992-2003

Źródło: URiC

Co ważne, liczba nadanych obywatelstw stale rośnie od 2001 r., powracając do poziomu z początku lat 1990. Tym razem jednak w zdecydowanej większości o obywatelstwo nie aplikują osoby, które w przeszłości posiadały obywatelstwo polskie. Wzrost aplikacji tłumaczyć należy zwiększającą się liczbą cudzoziemców uprawnionych do składania wniosków.

Poświadczenie obywatelstwa

Innym popularnym sposobem otrzymania polskiego obywatelstwa jest procedura poświadczenia. Właściwa instytucja w Polsce (w większości przypadków jest to Mazowiecki Urząd Wojewódzki) poświadcza prawo osoby urodzonej poza granicami Polski, często obywatela innego państwa, do obywatelstwa polskiego. Prawo to potwierdza się poprzez procedurę udowadniającą, że wnioskujący nigdy tego obywatelstwa nie utracił, co sprowadza się do potwierdzania obywatelstwa jego wstępnych na podstawie ustaw o obywatelstwie polskim z 1920, 1951 i 1962 r. Mazowiecki Urząd Wojewódzki przeprowadza postępowania dotyczące wniosków, które zostały złożone w konsulatach oraz wniosków indywidualnych, które wpłynęły bezpośrednio na terenie województwa. Liczba wniosków rośnie systematycznie – w 2000 roku Urząd otrzymał 1123 wnioski, a w 2003 – 3411. W 2004 roku zarejestrowano 3654 wnioski. Pochodziły głównie z Izraela oraz krajów Ameryki Południowej. Wydane decyzje pozytywne objęły do końca grudnia 98,5% złożonych wniosków.

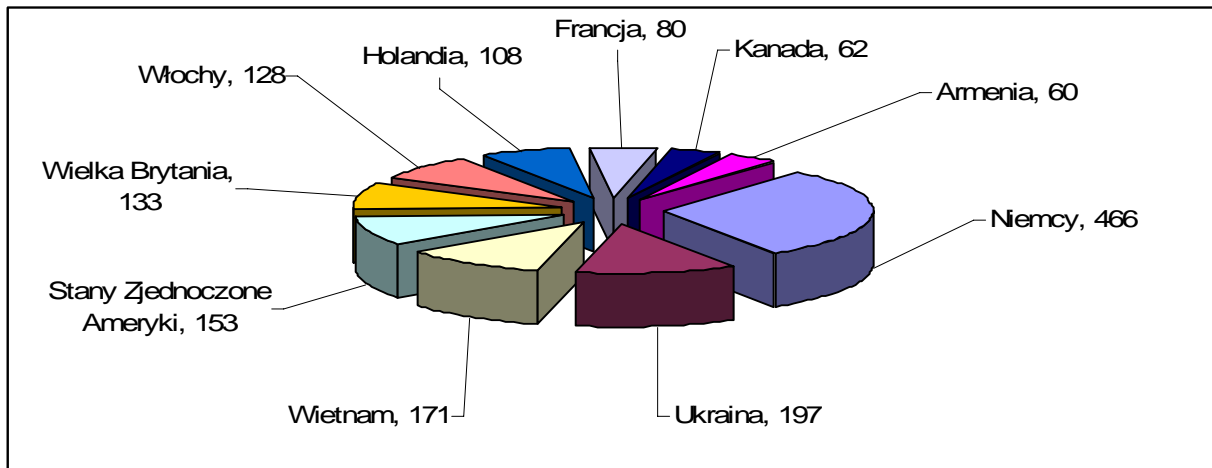
8. MAŁŻEŃSTWA MIESZANE

W rozumieniu danych GUS, małżonek cudzoziemski to osoba zamieszkała na stałe w kraju innym niż Polska. Zgodnie z tą definicją, małżonkiem cudzoziemskim może być także osoba o polskim obywatelstwie. W 2004 r. obywatele polscy zawarli 4080 małżeństw z cudzoziemcami, co stanowi wzrost o niecałe 3% w stosunku do 2003 roku.

Małżeństwa Polek z cudzoziemcami przeważały, stanowiąc 58,9% wszystkich małżeństw mieszanych.

2402 małżeństwa zawarte przez Polki w 2004 roku z osobami zamieszkałymi za granicą to prawie o 7% więcej niż w 2003 roku (2258). Tendencja wzrostowa wśród tej grupy małżeństw obserwowana jest od 2000 roku. W 2004 roku Polki wychodziły za mąż głównie za obywateli państw UE-15 (47%), co stanowi spadek w stosunku do 2003 roku (o 5 punktów procentowych). Podtrzymując trend z 2003 roku, tendencja spadkowa liczby małżonków z zachodnich demokracji została utrzymana, a co ciekawe nastąpił również spadek liczby małżonków z Ukrainy (z 250 w 2003 r. do 197 w 2004) oraz Rosji (z 53 w 2003 r. na 37 w 2004 r.). Wyraźnie zaś wzrosła liczba małżeństw zawieranych z mężczyznami zameldowanymi w Wietnamie – z 73 w 2003 r. do 171 w 2004 r. (czyli o 234%).

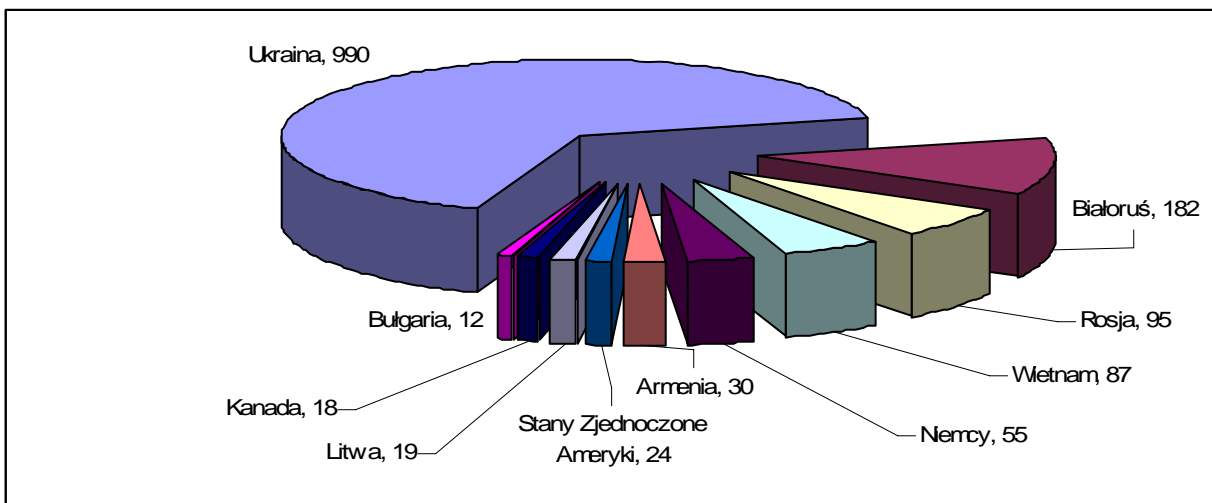
Rys. 8.1. Małżeństwa Polek z cudzoziemcami – 10 najpopularniejszych krajów pochodzenia męża w 2004 r.

Źródło: GUS

Jeżeli zaś rozpatrujemy małżeństwa Polaków z cudzoziemkami, to ogółem liczba tego typu małżeństw spadła o 2% – z 1709 w 2003 r. do 1678 w 2004 r.

Rys. 8.2. Małżeństwa Polaków z cudzoziemkami – 10 najpopularniejszych krajów pochodzenia żony w 2004 r.

Źródło: GUS

Wśród krajów zameldowania na czoło zdecydowanie wybija się Ukraina (990 małżeństw, co stanowi 58.9% wszystkich małżeństw zawieranych z cudzoziemkami). Liczba małżeństw Polaków z Ukrainkami obrazuje jednakże spadek numeryczny w stosunku do 2003 roku, kiedy to zawarto 1 327 małżeństw polsko-ukraińskich. Spadek liczby małżeństw w 2004 roku odnotowano również wśród małżeństw Polaków z partnerkami z Białorusi oraz Rosji. I tu również, tak jak w przypadku małżeństw Polek z cudzoziemcami, na uwagę zasługuje wzrost blisko o 65% liczby małżeństw polsko-wietnamskich (z 53 w 2003 roku do 87 w 2004).

Czym jest Centrum Stosunków Międzynarodowych?

Centrum jest niezależnym, pozarządowym ośrodkiem zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi dla Polski problemami polityki międzynarodowej. Podstawowym zadaniem Centrum jest doradztwo polityczne, stałe monitorowanie działań rządu w polityce zagranicznej oraz opisywanie aktualnej sytuacji międzynarodowej Polski. W tym celu przygotowujemy raporty i analizy, organizujemy konferencje i seminaria, publikujemy artykuły i książki, prowadzimy projekty badawcze i grupy robocze. W ciągu naszej wieloletniej działalności udało nam się stworzyć grono stałych współpracowników oraz zbudować forum dyskusji o polityce zagranicznej dla polityków, parlamentarzystów, urzędników państwowych i lokalnych, dziennikarzy, naukowców, studentów i przedstawicieli innych organizacji pozarządowych. Uważamy, że wobec wyzwań, przed którymi stoi polska polityka zagraniczna, powinniśmy wspierać tego typu publiczną debatę w Polsce o polityce międzynarodowej.

Prezesem Centrum Stosunków Międzynarodowych jest Eugeniusz Smolar.

Nasz adres:

UL. EMILII PLATER 25, 00-688 WARSZAWA

tel. (0048-22) 646 52 67, 646 52 68, 629 38 98, 629 48 69

fax.(0048-22) 646 52 58

e-mail: [**info@csm.org.pl**](mailto:info@csm.org.pl)

Zachęcamy do korzystania z naszej strony internetowej

[**www.csm.org.pl**](http://www.csm.org.pl)

Główni sponsorzy CSM:

- Fundacja Forda
- Fundacja Konrada Adenauera w Polsce
- German Marshall Fund of the United States
- Fundacja im. Roberta Boscha
- Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej
- Ambasada Wielkiej Brytanii w Warszawie

Projekty realizowane przez Centrum były wielokrotnie wspierane finansowo także przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych oraz Ministerstwo Obrony RP.

Wszystkie „Raporty i Analizy” dostępne są w wersji on-line na stronie internetowej Centrum Stosunków Międzynarodowych www.csm.org.pl.

Osoby zainteresowane regularnym otrzymywaniem „Raportów i Analiz” pocztą elektroniczną prosimy o przesłanie swoich danych na adres info@csm.org.pl lub faks +48 22 646 52 58. „Raporty i Analizy” są dostępne bezpłatnie.